

A Magyar Katolikus Lexikon újabb kötetei. A 20. század végén – hosszú szünet után – örvendetesen kibontakozó lexikon-kiadásunk egyik színfoltja volt a Szent István Társulat kiadásában (főszerkesztő Diós István, szerkesztő: Viczián János) 1993-ban megindult *Magyar Katolikus Lexikon*-sorozat. Ismerve a korábbi évtizedek mostoha viszonyait, szinte meglepetésnek számított az első kötetek imponáló gazdagsága, igényes kiállítása és a magyar lexikonkiadás gyakorlatában ritkaságszámba menő eredetisége, túlnyomórészt magyar vonatkozása. Míg ugyanis nagylexikonaink többnyire vagy egymásból, vagy pedig külföldi hasonló kiadványok nagymértékű felhasználásával készültek, e lexikon, noha számos kiváló külföldi teológiai lexikon állt volna rendelkezésre, mégis egy eredeti magyar lexikonnak készült, amely a hazai több mint ezer éves katolikus kultúra enciklopédiája lehet.

A másik kellemes meglepetést azt jelentette, hogy – megint csak eltérően az utóbbi évtizedek hazai lexikonirodalmának többszörös elakadásától és újrakezdésétől – a *Magyar Katolikus Lexikon* kötetei folyamatosan jelennek meg, a közismerten nem „rözsás” anyagi lehetőségek ellenére is. A sorozatból nagyjából egy évtized alatt kilenc kötet látott napvilágot, és elérte a betűrend második felében található O-betűt. Az első kötetekről már szoltunk a *Magyar Könyvszemlében* (1999. 2. sz. 264–265.), ezúttal az utóbbi években megjelent lexikonkötetekhez szeretnénk néhány megjegyzést fűzni.

A 2002-ben megjelent VII. kötetben, de az azt követőekben is, ismét a korábbi gondos szerkesztés tanúi lehetünk. Azok az érvek amiket a szerkesztők az V. kötet elején – részben a mi észrevételeinkre kifejtettek –, bennünket teljes mértékben meggyőztek. Azok a szóvá tett növény- és virágnevek, amiknek a nevében Isten, Jézus vagy Mária neve található valóban hozzátartoznak a magyar népi vallásosság történetéhez és így helyük van e lexikonban. Ugyancsak belátható, hogy a gazdasági és társadalmi élet számos fogalma is kapcsolódik az erkölcs területéhez, amennyiben nem akar teljesen e két terület dehumanizálódni. Ezenkívül figyelembe véve azt a körülményt, hogy adattáraink, bibliográfiáink stb. mennyire hiányosak, az életrajzok szempontjából is indokolatlan a teljességet számon kérni, e téren is igazat adunk a szerkesztők megjegyzéseinek.

A három utolsó, eddig megjelent kötet (a VII., VIII. és a IX.) tartalma is azt bizonyítja, hogy a lexikon adatgazdagsága, megszerkesztettsége, a magyar katolicizmus szellemi értékeit lexikálisan feltáró bemutatása és összegezése egyedülálló a hasonló vállalkozások között. E kötetek is első-sorban a kiemelkedő katolikus egyházi személyek és világi katolikusok életét és munkásságát tartalmazzák. Ezúttal kiemelném azoknak a papoknak és hívőknek a lexikonban olvasható adatait, akiknek életrajza az eltelt félszázad kegyetlen üldözéseit tükrözi és örökíti meg az utókor számára. A sort a Mindszenty bíborosról szóló lexikoncikk nyitja meg, amelyhez gazdag, jórészt nyugati irodalomjegyzék is kapcsolódik. De e kötetek még számos, szélesebb körben alig ismert nevet tartalmaznak, amelyek viselői szintén üldözést szenvedtek. Így pl. Feuerbach Péterét, a Tolna megyei Mucsi község plébánosát, akit 1944-ben a Gestapo, 1946-ban a politikai rendőrség üldözött. Lénárd Ödönrről, aki hite miatt 18 és fél évig raboskodott a kommunisták börtöneiben, szintén nemigen olvashatunk más lexikonokban.

Jó, hogy a lexikon magyar jellege ellenére, a kötetekbe illő kiemelkedő külföldi személyiségek sem hiányoznak, mégpedig nem csak katolikusok, hanem a protestáns egyházak képviselői sem. Az ökumené szelleme érvényesül ezekben a lexikon-cikkekben is. Ezért gondoljuk, hogy pl. Muratorinak, az ún. katolikus felvilágosodás egyik kiemelkedő gondolkodójának nem azért hiányzik a felsorolt forráskritikai munkája mellett a szintén nagyon jelentős kritikai munkáira történő hivatkozás, mert ezek miatt korában sokan támadták őt. Ugyanis maga a pápa vette védelmébe, mert igaztalanul vádolták azzal, hogy a jozefinista egyházpolitika egyik előidézője volt.

Az M-betűnél található többek között a „Magyar irodalomtörténet” szócikk. Ezzel kapcsolatban csak az nem világos, hogy a cikk miért szakad meg a 19. század első felénél és utal arra, hogy a folytatás az U-betűnél („Újabb magyar irodalom”) lesz található.

Egyébként e kötetekben is hatalmas mennyiségét kapjuk a magyarországi helységek vallási életét tükröző fontos adatoknak, amelyek imponáló gazdagsággal mutatják a századok folyamán kibontakozott egyházi tevékenységet. Mindezt szép, olykor színes illusztrációk is kísérik az egyszerű falusi templomoktól a székesegyházak bemutatásáig.

A lexikon újabb kötetei is tartalmazzák a katolikus egyesületek, intézmények legfontosabb adatait. Ez utóbbiak között megtalálhatók a katolikus újságok és folyóiratok címei és bibliográfiai leírásai.

Remélhetőleg a *Magyar Katolikus Lexikon* még hátralévő kötetei is folyamatosan megjelenhetnek, és nagy hasznára válnak nem csak a katolikus, hanem az egész magyar szellemi életnek.

KÓKAY GYÖRGY